

Мр Сандра Фишер
асистент-правник, Правни факултет, Нови Сад

Испрљене права носиоца патента

Резиме

Испрљене права је инстинктиван карактеристичан за сва права на нематеријалним добрима. Реч је о садржинском ограничењу права, односно о ограничењу овлашћења носиоца права у одређеним ситуацијама. Предмет овог рада чини анализа инстинктивних испрљених (конзумације) права, као и који су разлози постојања овог инстинктивних, под којим условима настала испрљене и каква је његова правна природа.

Кључне речи: *права, испрљене права.*

1. Увод

Патент је сложено субјективно право које се састоји из овлашћења његовог титулара да проналазак економски искоришћава (позитивно овлашћење) и права забране свим трећим лицима у погледу предузимања радњи искоришћавања заштићеног проналазак (негативно овлашћење). Према томе, патент је искључиво субјективно право на економско искоришћавање патентираног проналазак, односно свом носиоцу даје искључиву правну власт на патентираном предмету. Као и свако друго субјективно право и патент подлеже ограничењима. Она се уводе имајући на уму циљ и сврху постојања субјективног права патента и, у суштини, представљају покушај уравнотежења интереса титулара и интереса заједнице. Ограничења могу бити предвиђена из разних разлога нпр. ради уважавања потреба појединаца, из етичких разлога, због потребе несметаног одвијања међународног саобраћаја, у циљу омогућавања даљег техничког напретка и развитка. . .

Предмет нашег интересовања у овом раду биће једно од садржинских ограничења патента - исцрпљење права.

2. Исцрпљење (конзумација) права носиоца патента – појам

Основни циљ постојања патентноправне заштите је да се ствараоцу патентбилног проналазка омогући да исти економски искоришћава и оствари економски еквивалент уложеног труда, знања и капитала. Титулар патента економски искоришћава патентирани проналазак вршењем овлашћења која чине садржај овог субјективног права. Он је слободан да изабере начин искоришћавања проналазка, док домет тог искоришћавања одређује објективно право.

Носилац права на нематеријалним добрима своје субјективно право може извршавати само до његовог исцрпљења, али не и даље. Према *Закону о патентима* из 2004. године (у даљем тексту: ЗОПат 04)¹⁾ ако је заштићени производ стављен у промет на територији наше земље од стране носиоца патента или уз његову сагласност, стицалац тог производа може слободно да га употребљава или да њиме располаже²⁾. Овде се ради о **институту исцрпљења (конзумације) права** који је карактеристичан за сва права на нематеријалним добрима. Конзумација права настаје стављањем у промет конкретне ствари и од тог момента искључива овлашћења носиоца патента у односу на ту ствар престају, па је свако треће лице може слободно искоришћавати (употребљавати, продавати, давати у закуп) без његове дозволе, а да тиме не чини повреду патента. У погледу производа који је на одговарајући начин стављен у промет право носиоца патента је конзумирано, исцрпљено, односно даље стављање у промет, нуђење и употреба конкретне ствари не спадају више у искључива овлашћења која произлазе из патента.

Идеју о исцрпљивању заштитног права је развио *Кохлер*³⁾. *Његово учење је почивало на идеји џез. "везе између начина искоришћавања"*⁴⁾ (*Zusammenhang der Benutzungsarten*). Наиме, све наведене радње искоришћавања патента, иако самосталне, међусобно су тесно повезане. Стога, употреба, нуђење или стављање у промет предмета проналазка представљају само привредни (обртни) и логичан наставак производње.⁵⁾ Касније је овај институт прихваћен и даље развијан у немачкој судској пракси.

ЗОПат 04. први пут у нашем патентном праву изричито регулише ово сложено питање.⁶⁾ ЗОПат 04. користи непрецизну терминологију јер говори о "исцрп-

1. Сл. лист СЦГ 32/04 и 35/04 (испр.). Овај закон је ступио на снагу 10. јула 2004. године.

2. Видети чл. 60 ЗОПат 04.

3. Видети више код Kohler, *Lehrbuch des Patentrechts*, Mannheim, 1908., стр. 131-133.

4. Детаљније о "вези између начина искоришћавања" видети код Kohler Josef, *Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung*, Mannheim, 1900., стр. 452-453.

5. Видети више код Hubmann, *Gewerblicher Rechtsschutz*, München, 1974., стр. 129; Blum, Pedrazzini, *Das schweizerische Patentrecht – Kommentar zum Bundesgesetz vom 25. juni 1954. betreffend die Erfindungspatente*, Band I, Bern, 1957, стр. 395; Bernhardt, *Lehrbuch des Deutschen Patentrechts*, München, 1973, стр. 150.

љењу права носиоца патента", што би значило да долази до конзумације субјективног права. То није тачно, јер заправо долази само до исцрпљења појединачних искључивих овлашћења у односу на конкретни производ, не субјективног права у целини.⁷⁾ Не исцрпљује се патент као целокупна правна власт на патентираним проналаску, него из њега изведено овлашћење које одговара судбини објекта стављеног у промет.⁸⁾ Због наведеног би боље било да се говори о исцрпљењу овлашћења из субјективног права, а не о исцрпљењу права. Међутим, ради се о данас општеприхваћеној терминологији, и код нас и упоредноправно, па ћемо је у даљим излагањима и ми користити.

3. Разлози постојања исцрпљења права носиоца патента

Постојање исцрпљења права се може објаснити и оправдати следећим аргументима. Патент као субјективно право свом носиоцу даје правну моћ да врши одређена овлашћења. *Рајшио* постојања тих овлашћења је економско искоришћавање патентираним проналаска и стицање економског еквивалента за уложени труд, знање, време и капитал. Носилац патента одлучује шта ће урадити са заштићеним предметом, као и на који начин ће га економски искоришћавати, односно да ли ће га, кад, на који начин и под којим условима ставити у промет. Он је овлашћен да одреди услове стављања производа у промет (нпр. цену) и на тај начин има могућност да стекне максималну корист од патентираним проналаска. Међутим, кад он ту своју правну моћ у односу на одређени предмет искористи и кад производ буде стављен у промет, тај производ у патентноправном смислу постаје слободан.⁹⁾ Циљ патентноправне заштите је поред поспешивања технолошког развоја и омогућавање појединцу да економски искоришћава свој проналазак, односно да добије економску противвредност за свој стваралачки рад. Стављањем у промет производа носилац патента остварује економску корист и тиме се циљ патента исцрпљује. Према томе, носилац права има право на *прво* стављање у промет, чиме престаје правна моћ из патента у односу на конкретни производ. Исцрпљење је директно повезано са овлашћењима носиоца патента. Наиме, патент даје свом носиоцу правну моћ да проналазак искључиво економски искоришћава, али му не даје могућност да након стављања у промет одређује услове под којим ће се одвијати даљи промет тог производа.

6. *Закон о патијеницима* из 1995. године (у даљем тексту: ЗОПат 95) није садржао одредбе којима би се регулисало исцрпљење права. Такође, ни *немачки Закон о патијеницима* из 1980. године (у даљем тексту: ПатГ) не садржи одредбе у том смислу.
7. Тако Hubmann, *Gewerblicher Rechtsschutz*, 1974., стр. 128; Марковић С., *Патијенично право*, Београд, 1997., стр. 300; Влашковић Б., *Садржај и повреда патијеница*, Крагујевац, 1999., стр. 62; Миладиновић З., *Субјективна права интелектуалне својине*, Ниш, 2004., стр. 154.
8. Troller, *Immaterialgüterrecht*, Band II, Basel, Stuttgart, 1959., стр. 873.
9. Видети код Benkard, *Patentgesetz – Gebrauchsmustergesetz*, München, 1969., стр. 367, бројну судску праксу у којој је потврђена ова тврдња.

Патентноправна регулатива треба да буде таква да што више истакне позитивна дејства патента, а да негативна смањи на меру прихватљиву и за ствараоца и за заједницу. И овде као и код других патентноправних института долази до изражаја потреба уравнотежења супротстављених интереса. Ствари стављене у промет треба да остану ван патентноправних ограничења у оној мери док то не штети интересима појединца чија заштита се остварује путем патента. А интереси носиоца патента се остварују стицањем новчаног еквивалента који одговара заштићеном проналаску. Ако би, насупротив реченом, титулар патента могао да утиче и на даљу судбину ствари која је стављена у промет, тиме би се с једне стране, непотребно оптеретио промет, а с друге, његова тако широка овлашћења се не би могла правдати остварењем циља патентног права, јер се циљ постиже стицањем економске користи.

Такође, стављањем у промет конкретног производа настају два различита субјективна права чији су носиоци различита лица, односно стицалац производа на њему стиче право својине, а титулар патента има патент. Ако не би постојало исцрпљење права онда би стицалац производа морао за сваку појединачну радњу искоришћавања производа да тражи сагласност носиоца патента. Услед колизије два права била би нарушена правна сигурност.¹⁰⁾ Видимо да се увођењем конзумације овлашћења из патента предност даје стварноправној својини. То, међутим, не значи да је стварноправна својина "јача" од права нематеријалних добара, него представља потврду става да се стављањем у промет ствари остварује циљ патентне заштите.

4. Врсте исцрпљења

Потребно је разликовати исцрпљење код производа који је обухваћен патентом и исцрпљење права на уређајима за примену поступка. Исцрпљење се у односу на проналаске производа примењује без изузетка. Међутим, одвојено посматрање треба да покаже како исцрпљење права на уређајима за извођење патентног поступка утиче на овлашћења за примену тог поступка.

4.1. Исцрпљење код производа који је обухваћен патентом

Носилац патента има искључиво овлашћење да производи, нуди, ставља у промет или употребљава производ који је израђен према заштићеном проналаску,¹¹⁾ као и производ директно добијен поступком који је заштићен патентом¹²⁾.

Исцрпљење се везује за стављање у промет примерка производа који је обухваћен патентом. То може бити примерак производа заштићеног патентом за проналазак производа или примерак производа добијеног непосредно из патентом

10. О овоме видети више код Марковић С., *Патентно право*, стр. 300.

11. Видети чл. 52(2)(1) ЗОПат 04.

12. Видети чл. 52(2)(4) ЗОПат 04.

заштићеног проналаска поступка. Треба приметити, што потврђује и законска формулација да се наведене радње не односе на проналазак као духовну творевину, него на његову материјализацију.

Да би примена института исцрпљења била могућа потребно је да буду испуњени одређени услови. Прво, потребно је да производ буде **стављен у промет**. По логици ствари, радња стављања у промет је могућа само ако производ већ постоји, односно ако је произведен. Након стављања у промет стицалац производа исти може слободно употребљавати и њиме располагати (нудити га и стављати у промет). Из законског одређења можемо закључити да стицаоцу производа стоје на располагању оне радње које је могуће извршити након стављања у промет, односно да производња као радња искоришћавања увек остаје искључиво носиоцу права. Па стога, стицалац не сме по узору на проналазак да производи друге предмете или да материјализује нематеријално добро (проналазак) у истом или измењеном облику. Такође, недопустиво би било да из предмета, који су покварени и на којима је дошло до конзумације овлашћења, буду узети исправни делови и да се од њих направи нови функционалан предмет,¹³⁾ идентичан патентираном проналаску.

Могуће је да овлашћење за производњу патентираног проналаска буде путем лиценце пренето на друго лице, али то не треба мешати са исцрпљењем овлашћења на производњу.

За стављање у промет важи **принцип специјалности** што значи да исцрпљење наступа само у односу на конкретни предмет који је стављен у промет.¹⁴⁾ *A contrario*, ако предмет буде уништен или потрошен гасе се права која су трећа лица стекла на основу исцрпљења. Трећа лица губе права и у случају кад се уговор којим је ствар стављена у промет поништи или раскине, а носилац патента ствар поврати¹⁵⁾.

Најчешћи начин стављања у промет је продаја производа. Међутим, могли би сматрати исцрпљењем и сваку радњу којом се предмет трајно отуђује. Ако производ буде стављен на располагање трећем лицу само привремено (нпр. закуп), то не доводи до исцрпљења права. Циљ стављања предмета проналаска у промет од стране носиоца патента је да оствари одређену економску вредност. У теорији постоји схватање да исцрпљење наступа и кад се производ стави у промет уговором о поклону, јер иако је уговор о поклону добротин посао, постоји воља носиоца права и предмет се трајно отуђује.¹⁶⁾

Након исцрпљења права стицалац производа исти може слободно користити без да је дужан да тражи посебну дозволу од носиоца патента. Могуће је међутим, да у купопродајни уговор буде унета клаузула којом ће се отуђивање производа

13. О овоме видети више код Бенкард, нав. дело, стр. 369.

14. Видети више код Busse, *Patentgesetz und Gebrauchsmustergesetz in der Fassung von 9.5.1961.*, Berlin, 1964, стр. 189. Влашковић Б., нав. дело, стр. 62.

15. Марковић С., нав. дело, стр. 301.

16. Видети више код Марковић С., нав. дело, стр. 301.

учинити зависним од сагласности правног претходника. Такве клаузуле немају патентноправно, него облигационо дејство.¹⁷⁾

Конзумација права наступа уколико је производ стављен у промет **вољом носиоца патента**, и то како радњом самог титулара, тако и радњом трећег лица које има његову сагласност. Иако закон то изричито не наводи могуће је да до исцрпљења патента дође и кад не постоји воља титулара. У немачкој теорији и судској пракси је заузет став да сагласност постоји и кад носилац патента у судском поступку оствари накнаду штете због противправног стављања у промет.¹⁸⁾ Ово је логично јер накнада штете представља новчану противвредност за стављање у промет.

Стављање у промет ће довести до исцрпљења патентноправних овлашћења и онда кад лице нема дозволу носиоца патента, али има право коришћења предмета по основу лиценце, принудне лиценце или права ранијег корисника.¹⁹⁾ Наравно, у том случају лице које предмет ставља у промет мора поступати у складу са овлашћењима која има, односно мора се радити о **овлашћеном** стављању у промет. Такође, неопходно је за наступање исцрпљења да је то овлашћење постојало у време стављања у промет.

Код уговора о лиценци је ирелевантно да ли се ради о носиоцу обичне или искључиве лиценце, све док је стављање у промет у складу са закљученим уговором, односно док је у складу са вољом титулара патента. Ако ималац лиценце прекорачи своје овлашћење и тиме учини повреду уговора о лиценци и патента, ствар која је на тај начин доспела у промет није, у патентноправном смислу, слободна.

Потом, носилац права ранијег корисника²⁰⁾ је овлашћен на даље вршење само оних радњи које је предузимао пре подношења пријаве патента, односно пре датума признатог права првенства. Ако производ буде стављен у промет радњом на коју носилац права ранијег корисника није овлашћен, онда не долази до конзумације патента.²¹⁾

Свако стављање у промет које није противправно не доводи нужно до исцрпљења патента. Патент је субјективно право чије је садржинско, територијално и временско дејство законом јасно одређено. Те стога, ако се производ стави у промет у време, у месту или радњом која није обухваћена дејством патента, не долази до конзумације права. Па тако, ако се производ стави у промет у иностранству, неће доћи до исцрпљења. Такође, ако дође до стављања у промет појединачно припремљеног лека, која радња представља изузетак од садржинског дејства патента, неће доћи до исцрпљења права. Стављање у промет ван временског оквира овог

17. Видети више код Bernhardt, нав. дело, стр. 150.

18. Krasser, *Patentrecht – ein Lehr- und Handbuch zum Deutschen Patent- und Gebrauchsmusterrecht, Europäischen und Internationalen Patentrecht*, 5. Auflage, München, 2004., стр. 821.

19. Видети више код Крассер, нав. дело, стр. 822.

20. Видети чл. 61 ЗОПат 04.

21. О овлашћењима носиоца права ранијег корисника видети више код Фишер, *Правна природа патенција као субјективног права*, Магистарски рад, Нови Сад, 2006., стр. 150.

субјективног права нпр. пре објављивања патентне пријаве не води конзумацији. У немачкој доктрини је заузет став да сама чињеница да стављање у промет, ван просторног, садржинског или временског дејства патента, није противправно не надокнађује сагласност титулара, него је потребно да трећем лицу на располагању стоји законом или актом власти поверено право искоришћавања.²²⁾

И последњи услов потребан за примену института исцрпљења је да производ буде стављен у промет **на територији важења патента**, односно у нашој земљи. Ово представља логичну последицу принципа територијалитета. Будући да је патент територијално ограничено право и да испољава своје дејство само на територији државе на којој је додељен и овлашћења која чине то субјективно право могу бити исцрпљена само на територији на којој објективно право признаје правну моћ носиоцу патента.

Од овог правила постоји изузетак. Наиме, исцрпљење права у једној од држава чланица ЕУ има дејство на територији свих држава. Овде долази до тзв. "наднационалног" исцрпљења права, без обзира на чињеницу што у свим државама чланицама постоје патентни закони који имају национално важење. Ово стога што у ЕУ постоји заједничко унутрашње тржиште засновано на четири слободе – слободном кретању роба, лица, капитала и услуга. Уколико би конзумација наступала само на територији државе чланице, то би довело до нарушавања основне слободе тј. слободног кретања роба, што је неприхватљиво. Због тога, је данас општеприхваћено становиште да стављање у промет у једној држави чланици доводи до исцрпљења права у свим осталим државама ЕУ.²³⁾

4.2. Исцрпљење права на уређајима за примену патентираних поступка

Садржину патента за проналазак поступка према нашем ЗОПат 04. чине следеће радње економског искоришћавања - примена и нуђење поступка заштићеног патентом.²⁴⁾ Радња стављања у промет према објективном праву не чини овлашћење носиоца патента за проналазак поступка. Стога не можемо говорити ни о исцрпљењу патентноправних овлашћења титулара патента за проналазак поступка.

До закључка о немогућности наступања исцрпљења овлашћења носиоца патента за проналаске поступка долазимо и на основу чл. 60 ЗОПат 04. који регулише стављање у промет заштићених производа, а не и заштићеног поступка. Овакво решење је условљено самом природом проналаска поступка. Његово исцрпљење није могуће из два разлога. Прво, код проналаска поступка се не може направити разлика између проналазачког учења и појединачног предмета,²⁵⁾ односно

22. Krasser, нав. дело, стр. 822.

23. Видети више код Krasser, нав. дело, стр. 824-828.

24. Чл. 52(2)(2) и (3) ЗОПат 04.

25. Видети више код Blum, Pedrazzini, нав. дело, Band I, стр. 396.

не може се одвојити проналазак од предмета проналаска, као што је то случај са проналаском производа. Самим тим ако би исцрпљење патента за проналазак поступка било могуће оно би довело до исцрпљења субјективног права у целини, а не само неких овлашћења. Према томе, код патента за проналазак поступка се не може применити принцип специјалности. И друго, знање које се стиче стављањем поступка у промет има трајни карактер и не може се потрошити или уништити,²⁶⁾ за разлику од предмета који представља материјализацију проналаска производа. Из наведеног произлази да до исцрпљења патента за проналазак производа не може доћи ако патентирани поступак буде продат или уступљен путем лиценце.

Међутим, може се анализирати утицај наступања исцрпљења на уређају који је намењен за извођење патентираног поступка или се примењује у поступку. Наиме, радња искоришћавања која чини садржину патента за проналаске производа је, између осталог, употреба производа. Поставља се питање шта се дешава ако радња употребе тог производа подразумева извођење патентираног поступка тј. да ли је стицалац права да такав уређај употребљава истовремено овлашћен и на извођење патентираног поступка. У случају позитивног одговора треба одредити одакле произлази то овлашћење стицаоца тј. да ли овлашћење на коришћење произлази из исцрпљења овлашћења носиоца патента за проналазак поступка у односу на лице које је стекло уређај или се ради о дозволи носиоца патента за коришћење тог поступка. У сваком случају, разматрање овог питања има смисла под условом да се ради о патентираном уређају и о патентираном поступку. Могуће су две ситуације. Прво, уколико су и испоручени уређај и поступак патентирани и ако се поступак изводи само уз помоћ тог уређаја, тада стављањем у промет уређаја долази до исцрпљења патента за проналазак производа и истовременог давања дозволе носиоца патента за коришћење патентираног поступка. У супротном би, имали колизију принципа исцрпљења код патента за проналазак производа и постојећих овлашћења из патента за проналазак поступка, односно титулар патента за проналазак поступка би могао да забрани стицаоцу да изводи поступак, што би довело до немогућности стицаоца да набављени уређај користи. Овај сукоб се решава тако што се полази од претпоставке да је стављањем у промет уређаја носилац патента практично дао дозволу за примену поступка.²⁷⁾ Стицалац уређаја односни поступак, по правилу, користи без обавезе плаћања накнаде. Разлог лежи у томе што носилац патента за проналазак поступка има могућност да одређивањем продајне цене уређаја оствари накнаду и за рад уложен у стварање поступка. Због наведеног, према нашем мишљењу, у случају даљег стављања у промет уређаја у односу на који су овлашћења носиоца патента конзумирана, сматраће се да постоји дозвола титулара патента за примену патентираног поступка.

Ако продата машина служи искључиво за извођење патентираног поступка, тада се сматра да је продајом такве машине прећутно дата и лиценца за искоришћавање поступка.²⁸⁾ Наиме, сагласност отуђиоца за употребу продатог уређаја

26. Влашковић Б., нав. дело, стр. 63.

27. Марковић С., нав. дело, стр. 303.

(објекта) се претпоставља кад отуђилац зна да је објекат бескористан ако се не користи за тачно одређени циљ (*venire contra factum proprium*).²⁹⁾ Последица постојања ове сагласности је да стицалац уређаја исти може на одговарајући начин користити и примењивати и патентирани поступак.

Према ставовима немачке и швајцарске теорије правно оправдање овлашћеног коришћења патентираног поступка не лежи у томе што поступак постаје патентноправно слободан, што бива конзумиран, него у томе што постоји прећутна сагласност носиоца патента.³⁰⁾ Према другом схватању, у том случају долази до исцрпљења патента за поступак у односу на лице које је стекло уређај.³¹⁾ Наше је мишљење да треба поћи од објективног права и принципа да поступак не може бити конзумиран. Због наведеног треба сматрати да постоји прећутна сагласност носиоца патента да се поступак искоришћава. У прилог нашој тврдњи говори и то што носилац патента стицаоцу уређаја може поставити и додатне услове у погледу извођења поступка.³²⁾

Ако се, с друге стране, уређај може користити и у друге сврхе, а не само за извођење патентираног поступка, онда лице које је стекло уређај, да би исти могло да користи за извођење патентираног поступка мора за то имати дозволу од носиоца патента за проналазак поступка.³³⁾ У том случају, само из испоруке уређаја се не може закључити да постоји сагласност носиоца патента. С обзиром да овде не постоји изричито изјављена воља, ни конклюдентна радња која би указала на вољу носиоца патента, постојање прећутне лиценце (сагласности) за искоришћавање поступка се не претпоставља, него се иста мора добити од титулара патента. Насупрот томе, стицалац може уређај и без дозволе титулара слободно користити за друге сврхе, али се мора уздржати од примене патентираног поступка.

5. Правна природа исцрпљења

Када од стране титулара патента или уз његову сагласност, на територији важења патента, дође до стављања у промет одређеног патентираног производа гасе се његова патентноправна овлашћења у погледу тог производа. На основу чињенице да нека овлашћења носиоца патента након стављања производа у промет престају, можемо закључити да институт исцрпљења, у ствари представља ограничење садржинског дејства патента. Чињеница да исцрпљење представља садржинско ограничење субјективног права је у теорији неспорна. Међутим, постојала су различита схватања о томе да ли то ограничење настаје на основу субјективних

28. Видети више код Bernhardt, нав. дело, стр. 150, Krasser, нав. дело, стр. 830.

29. Тако Troller, нав. дело, Band II, стр. 875 и фуснота 172.

30. Тако Бенкард, нав. дело, стр. 370.; Troller, нав. дело, 875.

31. Видети више код Влашковић Б., нав. дело, стр. 63, 64.

32. Видети више код Бенкард, нав. дело, стр. 370.

33. Видети више код Blum, Pedrazzini, нав. дело, Band I, стр. 396, 397; Bernhardt, нав. дело, стр. 150.

околности, односно воље носиоца патента или настаје објективно и независно од воље титулара патента на основу закона.

У ранијој теорији је било прихваћено схватање да је за наступање исцрпљења релевантна воља носиоца патента. Наиме, титулар је свестан када продаје патентирани производ да га друго лице стиче да би га искоришћавало и да би од тога имало користи. Управо због тога што је титулар тога свестан, он продајом купцу даје дозволу да купљену ствар користи. Због тога је исцрпљење сматрано **прећутном лиценцом**. Међутим, овом схватању се могу упутити неки приговори. Прво, путем прећутне лиценце не може се објаснити по ком основу каснији стицаоци (лица која предмет стекну од купца) предмета могу да наставе да га користе. Потом, прећутна лиценца не може да објасни ситуације у којима је наступило исцрпљење без сагласности титулара патента нпр. у случају принудне лиценце или права претходне употребе. И на крају, ако би се право стицаоца заснивало на дозволи титулара, он би ту дозволу могао увек да повуче, што би водило правној несигурности и отежаном одвијању промета.³⁴⁾

Друго, данас општеприхваћено³⁵⁾ схватање полази од тога да исцрпљење наступа независно од воље носиоца патента. На основу законске норме, а не на основу сагласности титулара, стицалац производ може да употребљава, као и да га економски искоришћава (продаја, давање у закуп). Касније поступање свог правног следбеника титулар патента не може забранити, зато што за те радње стицаоца није потребна његова дозвола, а не због тога што треба сматрати да је она прећутно дата.³⁶⁾ Конзумација настаје *ipso iure* кад се стекну одређени услови и не може од стране носиоца патента или даваоца лиценце путем правног посла бити искључена или ограничена. Према томе, исцрпљење је по својој правној природи **стално законско ограничење садржинског дејства патента**.

Sandra Fišer

Assistant, Faculty of Law, Novi Sad

EXHAUSTION OF RIGHT

Summary

The exhaustion of right principle applies to all types of intellectual property. It is a substantial limitation of patent, i. e. the limitation of patentee powers in certain cases. Subject matter of this paper is the analysis of the exhaustion of right principle. Also, this paper deals with the reasons for this principle's existence, the conditions that lead to exhaustion and the legal nature of this principle.

Key words: *patent, exhaustion of right.*

34. Видети више код Влашковић Б., нав. дело, стр. 60, 61.

35. Тако Krasser, нав. дело, стр. 820; Марковић С., нав. дело, стр. 304; Влашковић Б., нав. дело, стр. 61.

36. Видети више код Krasser, нав. дело, стр. 820.